

Kendini Tanıma ve İletişim Yöntemleri Dersini Alan Hemşirelik Öğrencilerinde Terapötik İletişim Becerileri Gelişimi

Therapeutic Communication Skills Development in Nursing Students Taking the Self-Awareness and Communication Methods Course

Nuriye Nesrin İPEKÇİ¹ Neşe ATAMAN BOR²

ÖZET

Amaç: Çalışmada, hemşirelik ikinci sınıf öğrencilerine verilen kendini tanıma ve iletişim yöntemleri dersinin öğrencilerin terapötik iletişim becerilerinin gelişimine olan etkisinin belirlenmesi amaçlandı. **Gereç ve Yöntem:** Kesitsel ve yarı deneysel olarak planlanan çalışma Şubat-Mayıs 2023 tarihleri arasında bir devlet üniversitesinin hemşirelik ikinci sınıfında okuyan 101 öğrenci ile yürütüldü. Veri toplama aracı olarak “Tanıtıcı Bilgi Formu” ile “Hemşirelik Öğrencileri için Terapötik İletişim Becerileri Ölçeği” (HÖTİBÖ) kullanıldı. **Bulgular:** Öğrencilerin yaş ortalaması 20.62±1.19, %72.3’ü kadındır. Katılımcıların %48.5’i iletişim becerilerinin iyi olduğunu, %61.4’ü hemşirelerin hasta ile etkili iletişiminin tedavi sürecini çok iyi etkilediğini, %83.2’si kendini tanıma ve iletişim yöntemleri dersini almadığını, %41.6’sı terapötik/nonterapötik iletişim becerilerini ara sıra kullandığını, %54.5’i terapötik iletişim becerilerinde zorlandığını belirtti. Çalışmada kadınların eğitim öncesi puan ortalamasının erkeklerden yüksek olduğu saptandı (p<0.05). Katılımcıların Nonterapötik İletişim Becerileri alt boyut puanı eğitimden sonra azalırken; Terapötik İletişim Becerileri-I, Terapötik İletişim Becerileri-II ile HÖTİBÖ puan ortalamasında artış olduğu bulundu. **Sonuç:** Hemşire öğrencilerin lisans eğitimlerinde aldıkları kendini tanıma ve iletişim yöntemleri dersinin meslek hayatlarında hastalarla ve kişilerarası iletişimlerinde önemli bir faktör olabileceği sonucuna ulaşıldı.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, hemşirelik öğrencileri, terapötik iletişim

ABSTRACT

Objective: The study aimed to determine the effect of the self-knowledge and communication methods course given to second-year nursing students on the development of students' therapeutic communication skills. **Materials and Methods:** The study, planned as a cross-sectional and quasi-experimental, was conducted between February and May 2023 with 101 students studying in the second year of nursing at a state university. “Introductory Information Form” and “Therapeutic Communication Skills Scale for Nursing Students” (TCSSNS) were used as data collection tools. **Results:** The average age of the students is 20.62±1.19; 72.3% are women. 48.5% of the participants stated that their communication skills were good, 61.4% stated that the nurses' effective communication with the patient affected the treatment process very well, 83.2% stated that they did not take the self-knowledge and communication methods course, 41.6% stated that they did not take the therapeutic course but occasionally used nontherapeutic communication skills, and 54.5% stated that they had difficulty in therapeutic communication skills. In the study, it was found that the average score of women before training was higher than that of men (p < 0.05). While the participants' Nontherapeutic Communication Skills subscale scores decreased after the training; it was found that there was an increase in the mean scores of Therapeutic Communication Skills-I, Therapeutic Communication Skills-II, and TCSSNS. **Conclusion:** It was concluded that the self-awareness and communication methods course that nurse students take during their undergraduate education can be an important factor in their interpersonal communication with patients and in their professional lives.

Keywords: Training, nursing students, therapeutic communication

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Yusuf Şerefoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği A.B.D., KİLİS, Türkiye. ORCID: 0000-0001-9945-8115

² Dr. Öğr. Üyesi, Hakkâri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği A.B.D., Hakkâri, Türkiye. ORCID: 0000-0002-4308-9362

Sorumlu Yazar: Nuriye Nesrin İPEKÇİ, Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Yusuf Şerefoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği A.B.D., KİLİS, Türkiye. ORCID: 0000-0001-9945-8115 e-mail: ipeknesrin01@gmail.com

GİRİŞ

Bireyin kendi duygu ve düşüncelerinin, kendinde olup biten duygusal ve düşünsel süreçlerin farkında olması, duygu ve davranışlarının nedenleri hakkında fikir sahip olması kendini tanıma olarak ifade edilmektedir. Kendini tanıyan birey güçlü ve zayıf yönlerini bilir, güçlü yönlerini geliştirmeye yönelerek duygu ve düşüncelerini açık bir şekilde ifade eder (Altınova ve Çiftçi, 2013).

İletişim ise, bireylerin karşılıklı duygu ve düşüncelerini paylaşarak birbirlerini anlamasını içeren çok kanallı bir süreçtir (Şahin ve Özdemir, 2015). Hemşirelik bakımında önemli bir yeri olan iletişim, hemşirelerin mesleki bilgi birikimini geliştirebilmeleri ve iyileştirebilmeleri için kullanılan bir araçtır (Pontes et al., 2008). Hastayı anlamada, güven ilişkisi kurmada, hastanın ihtiyaçlarını doğru saptamada her zaman etkin iletişim becerilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yüzden iletişimi etkin olarak kullanmak için “terapötik (etkili, hasta yararına) iletişim teknikleri” ne başvurulmalıdır (Pontes et al., 2008; Kumcağız vd., 2011). Hemşirenin hasta ile tedavi edici ilişki kurabilmesi için, kendi değer ve duygularını tanıması, terapötik iletişim tekniklerini ve problem çözme yeteneklerini bilmesi önemlidir. Hemşirenin terapötik hasta-hemşire ilişkisinin aşamalarından olan güven duygusunun oluşturulması, empati yapılması, iletişimi başlatma, sürdürme ve sonlandırmayı doğru bir biçimde yönetebilmesi ve ilişkideki sonuçları değerlendirmesi gereklidir (Uludağ, 2020). Hemşirelerin olduğu kadar öğrenci hemşirelerinde bakımını yaptıkları hasta bireylerin sağlık durumlarını değerlendirebilmek ve iyi bir hemşirelik bakımı verebilmek için terapötik iletişim yöntemlerini bilmeleri ve hastalarla terapötik iletişim kurabilmeleri gerekmektedir. Hemşire öğrencilerin hasta bireylerle iletişimlerinde terapötik iletişim becerilerini kullanmaları hastaların yararına olduğu kadar kendi mesleki ve kişisel gelişimlerine de katkı sağlayacaktır (Abdolrahimi et.al., 2017).

Hemşirelik mesleği sadece akademik bilgi değil, kişiler arası ilişkiler, teknik ve entelektüel becerilerde gerektirir (Can vd., 2022). Terapötik ve etkili iletişim, hemşirelik kariyerinde çok önemli bir anahtar unsurdur. Doğru ve etkili bir kişilerarası iletişim, her hastanın kendini klinik prosedürlerin odağında hissetmesini ve böylece ortak karar verici olmasını sağlar. Bu tür bir yaklaşım, hastalar tarafından belirsiz ve bilinmeyen hastane prosedürlerinin olduğu durumlarda özellikle önemlidir. Bu nedenle sağlık personelinin oluşturabileceği güven duygusu hastalar için büyük önem taşımaktadır (Nayak et.al., 2020). Hemşirelerin temel işlevleri, hasta ve sağlıklı bireylerin temel gereksinimlerinin kendileri tarafından karşılanamadığı durumlarda bireylere yardımcı olabilmektir. Bu nedenle

hemşirelerin hasta ya da sağlıklı bireylerle etkili bir iletişim kurabilmeleri için terapötik iletişim becerilerini kullanabilmeleri önemlidir. Çünkü terapötik iletişim becerileri, sağlıklı ya da hasta bireyin duygu, düşünce ve niyetlerini açık bir şekilde ifade etmesinde kolaylık sağlayan tekniklerden oluşur. Hemşirelerin hedeflerinden biride, hastayla kurduğu iletişimde hasta/sağlıklı kişinin kendini “değerli” olarak algılaması ve profesyonel sağlık personelleri tarafından bakım yapıldığını hissetmesini sağlamaktır (Kumcağız vd., 2011; Özcan, 2006). Terapötik iletişim tekniklerini kullanan hemşire, sağlıklı/hasta bireyin bakımında planlama yaparken öncelikli olarak hasta ile birlikte hareket etmeli hasta adına karar vermemelidir (Kumcağız vd., 2011; Anoosheh et.al., 2009).

Hastaların hastanede kaldığı süre boyunca en fazla iletişim halinde olduğu sağlık çalışanı hemşirelerdir. Bu nedenle etkili bir sağlık sisteminin önemli parametrelerinden olan hemşirelerin, en verimli olabileceği konulardan biri hasta/sağlıklı bireylerle terapötik iletişim kurabilmesidir. Terapötik iletişimin etkin kullanılabilmesi hastanın fiziksel ve psikolojik sorunları üzerinde son derece pozitif bir etki bırakmaktadır (Abdolrahimi et al., 2018; Nısa et.al., 2019). Hemşireler ve hemşirelik öğrencileri zaman yetersizliğinden dolayı çoğu kez hasta ile yüzeysel ilişki sürdürmekte ve psikolojik bakım verememektedir (Can vd., 2022). Bu durum hemşirelerin öğrencilik yıllarında terapötik iletişim konusunda hazırlanması ve değerlendirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır (Abdolrahimi et.al., 2018; Nısa et.al., 2019). Hemşireler, bütüncül bakımın her yönünü yerine getirmek için yenidoğandan yaşlılığa kadar her tür tüketici ile çok boyutlu bir şekilde çalışmaktadır. Mesleki teknik becerilerin yanı sıra sözel ve sözel olmayan iletişim becerilerinin geliştirilmesi hemşire için vazgeçilmez bir görevdir. Terapötik iletişimin amacı, hastanın sağlık durumuna ve iyiliğine yönelik empati geliştirmektir. Terapötik iletişim, hastalar veya aile üyeleri ile sağlık profesyonelleri arasında olumlu sağlık sonuçlarının elde edilmesine yardımcı olan anlamlı bir etkileşimdir (Nayak et.al., 2020).

İletişim ile ilgili kavram ve becerileri etkin bir şekilde öğrenen hemşirelerin, temelinde insan ilişkileri yer alan hemşirelik mesleğinde, sağlıklı/hasta bireylere verilen bakım sürecinde etkin olabilmesi için terapötik iletişim tekniklerini bilmesi ve kullanması gereklidir. Lisans eğitimi alan hemşire öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde bu becerilerini geliştirmesi hem mesleki açıdan gelişmelerine, mesleki doyum ve motivasyonlarının yükselmesine, hem de sağlık bakım hizmetinden memnuniyetin artmasında etkili olacaktır. Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerine verilen kendini tanıma ve iletişim yöntemleri dersinin öğrencilerin terapötik iletişim becerilerinin gelişimine olan etkisinin incelenmesi amaçlandı.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu çalışma tek grupta ön test-son test uygulamalı, kesitsel ve yarı deneysel bir çalışma olarak planlandı.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümü ikinci sınıfına 2022-2023 bahar döneminde kayıt yaptıran, kendini tanıma ve iletişim yöntemleri dersini seçen öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklem seçimine gidilmeden evrenin tamamına (n=119) ulaşılmak hedeflendi. Çalışma, 18 öğrencinin derse kayıt yaptırıp devam etmemesi nedeniyle 101 öğrenci ile tamamlanmış olup evrenin %84.87'sine ulaşıldı. Çalışmaya dâhil edilme kriterleri arasında; bulunulan döneme kayıtlı olmak, kendini tanıma ve iletişim yöntemleri dersini seçmiş olmak, derse devam zorunluluğu ve çalışmaya gönüllü olarak katılmak yer almaktaydı.

Veri Toplama Araçları

Verilerin elde edilmesinde araştırmacılar tarafından hazırlanan Tanıtıcı Bilgi Formu (Şahin ve Özdemir, 2015; Pontes et.al., 2008; Kumcağız vd., 2011) ile Karaca ve arkadaşları tarafından geliştirilen “Hemşirelik Öğrencileri için Terapötik İletişim Becerileri Ölçeği” (HÖTİBÖ) (Karaca vd., 2019) kullanıldı.

Hemşirelik Öğrencileri için Terapötik İletişim Becerileri Ölçeği (HÖTİBÖ): Karaca, Açıkgöz ve Demirezen (2019) tarafından geliştirilen “Hemşirelik Öğrencileri İçin Terapötik İletişim Becerileri Ölçeği”, terapötik (etkili/hasta yararına) ve nonterapötik (etkisiz/hasta yararına olmayan) iletişim becerisi örneklerinden oluşmaktadır. Ölçekte hemşirelik öğrencilerinin eğitim yaşantılarında öğrendikleri ve klinik uygulamaları sırasında kullandıkları becerilere yer verilmektedir. Ölçek 7’li Likert (1 Asla,.. 4 Ara sıra,..,7 Her zaman) şeklinde bir ölçektir. Ölçekte birinci alt boyut yedi madde, ikinci alt boyut altı madde, üçüncü alt boyut üç maddeden oluşmakta olup ölçekte toplam 16 madde yer almaktadır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan $16 \times 7 = 112$, minimum puan ise $16 \times 1 = 16$ ’dır (Karaca vd., 2019). Bu örneklem grubu için terapötik iletişim becerileri ölçeği ve alt boyutlarının Cronbach Alpha değerleri; Non Terapötik İletişim Becerileri 0.794; Terapötik İletişim Becerileri-I (etkili/hasta yararına) 0.860; Terapötik İletişim Becerileri-II 0.737 ve HÖTİBÖ toplam puanı ise 0.877 olarak bulundu.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, kendini tanıma ve iletişim yöntemleri dersinin verildiği eğitim-öğretim yılının bahar döneminde (Şubat- Mayıs 2023) katılımcıların onamları alındıktan sonra

uygulandı. Veriler ilk olarak eğitim öğretimin başladığı ilk derste öğrencilere çalışma ile ilgili bilgi verildikten sonra (ön test), ikinci olarak eğitim öğretim döneminin son dersinde (son test) on-line olarak toplandı.

Kendini Tanıma ve İletişim Yönetimleri dersi kapsamında yer alan konular; insan ve benlik kavramı, kişilik- kişilik gelişimi, iletişim, iletişim teknikleri, iletişimi kolaylaştıran yaklaşımlar, iletişimi engelleyen yaklaşımlar, hemşire- hasta iletişimi, kendini tanıma farkındalık, terapötik iletişimde kullanılabilecek teknikler, non-terapötik iletişim teknikleridir. Bu konular ile öğrenci hemşirelerin kendilerini tanımaları, hem kişisel hemde meslekî olarak temel iletişim becerileri kazanmaları için gelişimlerine katkı sağlama, etkili iletişim tekniklerini kullanarak kişilerarası iletişim ve hasta-hemşire iletişimde empatik düşünebilme, terapötik ve non-terapötik iletişim tekniklerini kullanma becerileri elde edebilmeleri hedeflendi.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırma verilerinin analizi SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25.0 programı kullanılarak yapıldı. Yapılan analizlerde ortalama ve standart sapma değerleri incelendi ve frekans analizi uygulandı. Ölçek puanlarının normal dağılıma uygun olup olmadığı araştırıldı. Araştırma kapsamına alınan ölçek verileri normal dağılım gösterdiği için iki kategorili demografik değişkenlere göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasında Independent Samples T test; üç veya daha fazla kategorili demografik değişkenlere göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasında ise One Way ANOVA analizi kullanıldı. Eğitimin etki gücünü yansıtabilmek için Repeated Measure Anova testi ile partial eta kare hesaplaması yapıldı. Sonuçlar yorumlanırken anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak alındı.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın başlatılabilmesi için Kilis 7 Aralık Üniversitesi Etik Kurulu'ndan araştırma için etik onay (tarih: 06.04.2023; no: 2023/07) ve araştırmada kullanılan ölçeği geliştiren yazarlardan ölçek kullanım izni alındı. Katılımcılar google formlar aracılığıyla gönüllü olur formu ile bilgilendirildi ve onamları alındı. Bu çalışma Helsinki Deklerasyonu Prensipleri doğrultusunda yürütüldü.

BULGULAR

Katılımcıların yaş ortalaması 20.62 ± 1.19 (min=18; max=24), %72.3'ü kadın, %46.5'i il'de yaşamakta ve %78.2'si Anadolu lisesi mezunudur (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilere Ait Tanıtıcı Özellikler (n=101)

Özellikler	n	%
Yaş $x \pm ss = 20.62 \pm 1.19$		
Cinsiyet		
Kadın	73	72.3
Erkek	28	27.7
En uzun süre yaşadığı yer		
İl	47	46.5
İlçe	31	30.7
Köy	23	22.8
Mezun olduğu lise		
Fen	11	10.9
Anadolu	79	78.2
Meslek	4	4.0
Diğer (imam hatip lisesi, açık lise)	7	6.9

ss: standart sapma.

Tablo 2. Öğrencilerin Terapötik İletişim Becerileri İle İlgili Özelliklerinin Değerlendirilmesi (n=101)

Özellikler	n	%
İletişim becerileriniz nasıldır?		
Çok iyi	19	18.8
İyi	49	48.5
Orta	26	25.7
Kötü	7	7.0
Hemşirenin hasta ile iletişimi tedavi sürecini nasıl etkiler?		
Çok iyi	62	61.4
İyi	20	19.8
Orta	19	18.8
Daha önce kendini tanıma ve iletişim yöntemleri dersi aldınız mı?		
Evet	17	16.8
Hayır	84	83.2
Terapötik/nonterapötik iletişim kavramlarını biliyor musunuz?		
Evet	37	36.6
Hayır	64	63.4
Terapötik/nonterapötik iletişim becerilerini ne sıklıkla kullanırsınız?		
Hiç		
Ara sıra	36	35.6
Sık sık	42	41.6
Her zaman	15	14.9
	8	7.9
Terapötik iletişim becerilerinde zorlanıyor musunuz?		
Evet	55	54.5
Hayır	46	45.5

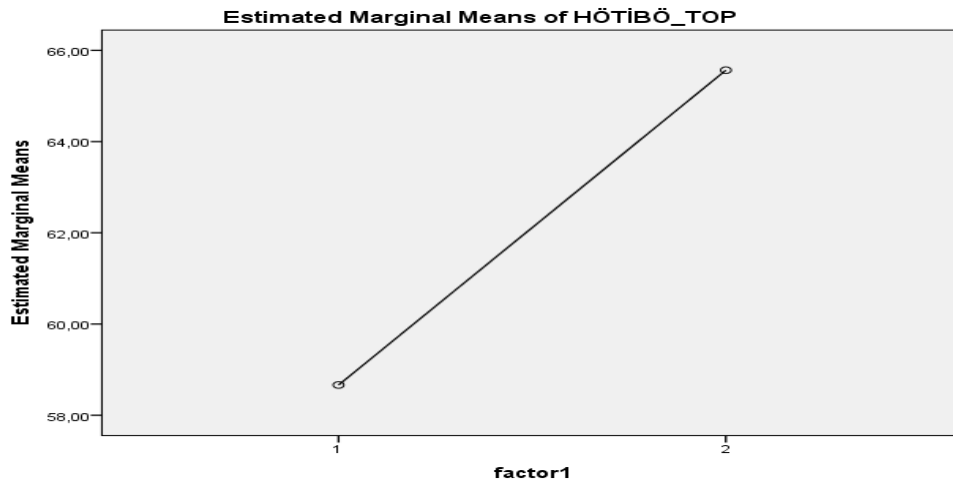
Tablo 2'de hemşire öğrencilerin %48.5'i iletişim becerilerinin iyi olduğunu, %61.4'ü hemşirelerin hasta ile etkili iletişimin tedavi sürecini çok iyi etkilediğini, %83.2'si kendini tanıma ve iletişim yöntemleri dersini almadığını, %63.4'ü terapötik/nonterapötik iletişim kavramlarını bildiğini, %41.6'sı terapötik/nonterapötik iletişim becerilerini ara sıra kullandığını, %54.5'i terapötik iletişim becerilerinde zorlandığını belirtti.

Tablo 3. Öğrencilerin Eğitim Öncesi ve Eğitim Sonrası HÖTİBÖ Puanlarının Değerlendirilmesi (n=101)

	Eğitim öncesi $\bar{X} \pm SS$	Eğitim sonrası $\bar{X} \pm SS$	F	p	np ²
Non Terapötik İletişim Becerileri (etkisiz/hasta yararına olmayan)	22.13±7.78	21.68±6.19	0.243	0.623	0.002
Terapötik İletişim Becerileri-I (etkili/hasta yararına)	22.96±6.59	27.43±6.50	23.578	0.000	0.191
Terapötik İletişim Becerileri-II	14.08±4.34	16.88±3.28	36.649	0.000	0.268
Toplam	58.66±15.27	65.54±10.80	13.776	0.000	0.654

np2: etki büyüklüğü

Katılımcıların Nonterapötik İletişim Becerileri alt boyut puanı eğitimden sonra azalırken; Terapötik İletişim Becerileri-I, Terapötik İletişim Becerileri-II ile HÖTİBÖ puan ortalamasında artış olduğu bulundu. Basıklık (Skewness) ve çarpıklık (Kurtosis) değerleri farkı (-3) ile (+3) arasında olduğundan HÖTİBÖ puanlarının normal dağıldığı öngörüldü. Öğrencilerin almış oldukları puanları karşılaştırmak için tekrarlı ölçümlerde ANOVA testi yapıldı. İki farklı zamanda yapılan ölçümlerin birbirinden anlamlı olarak farklı olduğu bulundu (Tablo 3).

Grafik 1. HÖTİBÖ puan ortalamasının zamana göre (verilen eğitime göre) değişimi

Çalışmada öğrencilere verilen eğitim müdahalesinin etki gücünün %65 olduğu bulundu. Ön test son test ölçümlere ait olan Estimate Marginal Means grafiğinde hemşirelik öğrencilerinin HÖTİBÖ toplam puanlarının yapılan eğitim girişimiyle arttığı saptandı (Grafik 1).

Tablo 4. Öğrencilerin Tanıtıcı Bulgularıyla HÖTİBÖ Puan Ortalamasının Karşılaştırılması

Değişkenler	Eğitim öncesi $\bar{X} \pm SS$	İstatistiksel analiz T/F;p	Eğitim sonrası $\bar{X} \pm SS$	İstatistiksel analiz T/F;p
Cinsiyet				
Kadın	60.73±14.85	2.251;0.027	66.05±10.65	0.732;0.466
Erkek	53.25±15.26		64.28±11.44	
En uzun süre yaşadığı yer				
İl	56.73±18.29	0.473;0.625	65.21±9.12	0.283;0.971
İlçe	60.70±14.86		65.38±13.45	
Köy	58.25±14.06		65.81±9.80	
Mezun olduğu Lise				
Fen	55.45±15.78	0.386;0.763	65.18±11.07	0.783;0.506
Anadolu	58.78±15.63		65.32±10.65	
Meslek Lisesi	57.00±14.69		61.50±3.0	
Diğer	63.28±11.77		71.00±14.65	
Yaş				
18-20	55.39±16.4	-2.080;0.40	64.91±11.48	-.565;0.573
21-24	61.62±13.60		66.13±10.20	
Sizce iletişim becerileriniz nasıldır?				
Çok iyi	58.52±16.69	0.738;0.532	65.57±10.80	1.002;0.396
İyi	60.38±16.19		65.83±11.09	
Orta	60.57±8.10		63.14±14.07	
Kötü	55.00±13.86		67.88±9.43	
Kendini tanıma ve iletişim yöntemleri dersi aldınız mı?				
Evet		.970;0.334		0.429;0.669
Hayır	61.94±20.84 58.00±13.94		61.94±20.84 58.00±13.94	
Terapötik/nonterapötik iletişim kavramlarını biliyor musunuz?				
Evet	61.08±15.34	1.213;0.228	65.05±10.97	0.358;721
Hayır	57.26±15.17		65.85±10.86	

Analizlerde ANOVA “F” ve Bağımsız gruplarda t-testi “t” kullanılmıştır. * $p < 0,05$ anlamlılık düzeyi

Çalışmada kadınların eğitim öncesi puan ortalaması erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksekti ($p < 0.05$). Benzer şekilde yaşı 21 ve üstünde olan öğrencilerin puan ortalamasının, yaşı 20 ve altında olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptandı ($p < 0.05$) (Tablo 4). Diğer tanıtıcı bulgularda anlamlılık tespit edilmiş olmasa da her bir bulgunun puan ortalamasında eğitim sonrası artış olduğu tespit edildi.

TARTIŞMA

Çalışmada, hemşirelik ikinci sınıf öğrencilerine verilen kendini tanıma ve iletişim yöntemleri dersinin öğrencilerin terapötik iletişim becerilerinin gelişmesine olan etkisinin belirlenmesi amaçlandı. Mevcut çalışmada; kendini tanıma ve iletişim yöntemleri dersini alan hemşirelik lisans ikinci sınıf öğrencilerinin terapötik iletişim becerilerinin nonterapötik iletişim becerilerine nazaran daha çok kullandığı belirlendi. Literatürde çalışmamızı destekleyen ve farklı sonuçları olan çalışmalar mevcuttur. Araştırma sonucuna benzer şekilde hemşire öğrenciler ile yapılmış bir çalışmada; nonterapötik iletişim becerilerinin terapötik iletişim becerilerine göre daha az kullanıldığı belirlenmiştir (Altundal Duru vd., 2022). Araştırma sonucundan farklı olarak başka bir çalışmada ise, hemşirelik öğrencilerinin nonterapötik iletişim becerilerini daha çok kullandığı saptanmıştır (Dığın vd., 2022). Söğüt ve arkadaşlarının çalışmasında öğrencilerin iletişim becerilerinin orta düzeyde olduğu (Söğüt vd., 2018), Çiftçi ve arkadaşlarının çalışmasında ise öğrencilerin İletişim Becerileri Envanteri puan ortalamasının 141.98 ± 16.21 olduğu ve öğrencilerin iletişim becerilerinin iyi düzeyde olduğu bulunmuştur (Çiftçi vd., 2020). Yıldız'ın hemşirelerle yapmış olduğu çalışmasında, hemşirelerin iletişim becerileri puanının orta düzeyin üstünde olduğu tespit edilmiştir (Yıldız, 2019). Öğrenci hemşirelerin müfredatlarında iletişim ile ilgili derslerin olması, lisans eğitimleri boyunca terapötik iletişim becerilerini geliştirici ders almaları, klinikte çalışmaya başladıklarında bu konuda hizmet içi eğitimlerle desteklenmeleri etkili iletişim becerilerinin gelişmesi açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızda eğitim müdahalesinden önce yapılan ön testte hemşire öğrencilerin terapötik iletişim becerileri ortalama değerinin %58 iken, eğitim müdahalesinden sonra yapılan son testte hemşire öğrencilerin terapötik iletişim becerileri ortalama değerinin %65 olduğu tespit edildi. Yarı deneysel olarak yapılan bir çalışmada hemşire öğrencilerin İletişim Becerileri Ölçek puanı ön testte 75.98 ± 8.96 , son testte 81.28 ± 8.04 olarak belirlenmiştir (Öztürk, 2021). Yarı deneysel olarak yapılan başka bir çalışmada ise, hemşirelik öğrencilerinin müdahale (iletişim eğitimi) öncesinde terapötik iletişim becerilerinin (%34.72) zayıf olduğu, müdahale sonrasında ise %3.61'nin zayıf iletişim becerisine sahip olduğu, böylece verilen eğitimden sonra, öğrenciler arasında terapötik iletişim becerilerinde gelişme olduğu saptanmıştır (Nayak et.al., 2020). Dığın ve arkadaşlarının çalışmasında HÖTİBÖ toplam puan ortalaması % 66.76 (± 13.66) (Dığın vd., 2022); Özcan'ın hemşirelik öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada HÖTİBÖ toplam puan ortalaması 71.93 ± 26.05 (Özcan, 2022); Arifoğlu ile Sala Razi'nin öğrencilerle yaptığı çalışmalarında iletişim becerileri puan ortalaması 81.10 ± 7.63 (Arifoğlu ve Sala Razi,

2011) olarak bulunmuştur. Hemşireler ile hastalar arasındaki iletişim sorunları ve beklentilerin saptandığı niteliksel bir araştırmada; hemşirelerin mesleki olarak yetkinlik kazanmaları için terapötik iletişim tekniklerini geliştirme eğitimlerine gereksinimlerinin olduğu ifade edilmektedir (Gökçe vd., 2021). Hemşirelere yönelik ulusal temel eğitim programı çalışma grubu tarafından oluşturulan programın hedefi, 1 Nisan 2013 itibarıyla ülke çapındaki temel hemşirelik müfredatının en az %60'ını oluşturmaktır (Hemşirelik Eğitimi Derneği, 2024). Ancak Kavgaoglu ve Elkin; müfredata iletişim ile ilgili derslerin eklenmesinin yeterli olmadığını, dersin öğretildiği müfredat türünün sonuçlara ulaşmada belirleyici bir faktör olduğunu, bilişsel faydalarla sınırlı olan teorik ve didaktik etkinliklerin yerini öğrenen merkezli uygulamalara bırakılmadıkça maksimum yarar sağlanamayacağını ifade etmektedirler (Kavgaoglu ve Elkin, 2019). İran, Çin gibi Asya ülkelerinde ve İngiltere ve ABD gibi bazı Avrupa ülkelerinde yapılan birçok çalışma, hemşirelik öğrencilerinin, hasta ve aile üyeleriyle eğitimleri sırasında bir şekilde ilgisiz ve yetersiz terapötik iletişim içinde olduklarını göstermiştir (Nayak et.al., 2020). Mevcut çalışma sonucuna göre; hemşire öğrencilerin kendini tanıma ve iletişim becerileri dersinin terapötik iletişim becerilerine etkisinin yapılan eğitim müdahalesi ile artış gösterdiği tespit edildi.

Çalışmada öğrencilerin ön test HÖTİBÖ ölçeğinin toplam puan ortalamasının yapılan benzer çalışmalardan daha düşük olduğu bulundu. Bunun nedeninin; çalışmanın yapıldığı öğrenci grubunun çoğunluğunun ikinci sınıfa kadar iletişim bilgisi ile ilgili herhangi bir ders almamış olması, yeterli katılımın sağlanmasına rağmen bu çalışmanın yapıldığı dönemde ülkemizde yaşanan asrın felaketinden dolayı derslerin online olarak yapılması nedeniyle olduğu düşünülmektedir. Bu şartlara rağmen mevcut çalışma sonucuna göre, öğrenci hemşirelere online eğitim ile kendini tanıma ve iletişim yöntemleri dersi verildikten sonra terapötik iletişim becerileri puanlarının yapılan eğitim girişimiyle arttığını söyleyebiliriz.

İletişim becerilerinin kullanmasında ve geliştirilmesinde bireylerin cinsiyeti, eğitim durumu, kültürel yapısı gibi birçok faktör etkili olabilmektedir. Mevcut çalışmada HÖTİBÖ ile cinsiyet karşılaştırıldığında kız öğrencilerin eğitim öncesi terapötik iletişim becerileri puan ortalaması erkek öğrencilerden yüksekti. Erkek öğrencilerin ise nonterapötik iletişim becerileri kız öğrencilere göre daha fazladır. Hemşirelik öğrencilerinin terapötik iletişim becerilerinin belirlendiği güncel araştırmalarda, kız öğrencilerin terapötik iletişim becerilerini, erkek öğrencilerin ise nonterapötik iletişim becerilerini daha fazla kullandığı ifade edilmiştir (Altundal vd., 2022; Dığın vd., 2022; Özcan, 2022). Mevcut çalışmanın sonuçları literatür bulgularını desteklemektedir.

Çalışmaya katılan öğrencilerden yaşı 21 ve üstünde olan öğrencilerin puan ortalaması yaş ortalaması 21'in altında olanlardan yüksekti. Altundal Duru ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada da öğrencilerin yaşlarının artmasıyla terapötik iletişim becerileri-II alt boyutundan aldıkları puan ortalamalarının da arttığı saptanmıştır (Altundal vd., 2022). Bu çalışma sonucu mevcut çalışma bulguları ile benzerdir. Bu bulgu sonucuna göre yaştan ilerlemesiyle bireylerin terapötik iletişim becerilerinin güçlendiğini, öğrencilerin eğitim hayatları boyunca iletişim ile ilgili aldıkları derslerin terapötik iletişim becerilerini geliştirmede etkili olabileceği ve iletişim becerilerinde artış görülebileceği düşünülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışma sonucuna göre; hemşire öğrencilerin kendini tanıma ve iletişim becerileri dersinin terapötik iletişim becerilerine etkisinin olumlu yönde artış gösterdiği tespit edildi. Bu sonuç ile hemşire öğrencilerin lisans eğitimlerinde aldıkları iletişim ile ilgili derslerin hastalarla etkili iletişim kurmalarında önemli olabileceği sonucuna ulaşılabılır.

Hemşirelik öğrencilerinin, lisans eğitimleri süresince hastalarla terapötik olarak bağlantı kurmalarına yardımcı olmak için gerekli bilgileri sağlayan özellikle terapötik iletişim becerilerini geliştirici eğitim almaları ve bu konu hakkında sürekli olarak kendilerini geliştirmeleri önemlidir.

Öğrenci hemşirelere, hemşirelik eğitimleri sırasında akademisyenlerin, klinikte çalışırken klinik eğitmenlerinin terapötik iletişimle ilgili konulara daha fazla vurgu yapmalarının öğrencilerin gelişimleri açısından önemli olacağı düşüncesindeyiz.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Mevcut çalışma, Ülkemizde 6 Şubat 2023'te yaşanan asrın felaketinden hemen sonra afetin yaşandığı eğitim-öğretim döneminde yapıldı. Çalışmanın sınırlılıkları; birincisi, veri toplama süreci çevrimiçi olarak gerçekleştirildi. Bu nedenle evrenin tamamının çalışmaya katılımı kısıtlanmış olabilir. İkincisi, dersler online olarak verildiği için öğrenciler derse tam olarak odaklanamamış olabilir. Üçüncü olarak, online eğitim alan öğrenciler bu eğitim-öğretim dönemi için hastane uygulamasına çıkamadıkları için aldıkları eğitimi hasta hemşire ilişkisinde kullanamadılar. Bir diğer sınırlılık ise çalışmanın yalnızca bu dersin verildiği ikinci sınıf öğrencilerine uygulanmasından dolayı örneklem sayısının azlığıdır. Başka araştırmacıların çalışmayı farklı örneklem grubunda yüzyüze eğitimin olduğu dönemde yapması ileriye dönük çalışmaların tasarımında dikkate almaları önerilebilir. Sonuçlar yalnızca araştırmaya katılan öğrencilerin yanıtları ile sınırlı olduğu için tüm evrene genellenemez.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Hemşirelik eğitiminde müfredat programında yer alan iletişim ile ilgili derslerin öğrencilere verilmesinin önemi vurgulandı.
- Lisans eğitiminde hemşire öğrencilere verilen kendini tanıma ve iletişim yöntemleri dersinin terapötik iletişim becerilerine etkisinin yapılan eğitim müdahalesi ile artış gösterdiği tespit edildi.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek Beyanı

Araştırmada herhangi bir kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

Yazar Katkıları

Araştırma Fikri/Kavramı: N.N.İ, N.A.B
Araştırma Tasarımı: N.N.İ, N.A.B
Denetleme/Danışmanlık: N.N.İ
Veri Toplama ve/veya İşleme: N.N.İ, N.A.B
Verilerin Analizi ve/veya yorumu: N.A.B
Literatür taraması: N.N.İ
Makalenin yazımı: N.N.İ, N.A.B
Eleştirel inceleme: N.N.İ, N.A.B

KAYNAKLAR

Abdolrahimi, M., & Ghiyasvandian, S., & Zakerimoghadam, M., & Ebadi, A. (2018). Iranian nursing student– patient health communication in medical surgical wards. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 23(2),136-142. DOI: 10.4103/ijnmr.IJNMR_9_17

Abdolrahimi, M., & Ghiyasvandian, S., & Zakerimoghadam, M., & Ebadi, A. (2017). Therapeutic communication in nursing students: A Walker & Avant concept analysis. *Electronic Physician*. 9(8), 4968-77. doi: [10.19082/4968](https://doi.org/10.19082/4968)

Altınova, HH., & Çiftçi, EG. (2013). Yaratıcı dramının kendini tanıma düzeyine etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 8(15).

Altundal Duru, H., & Denizhan, NC., & Güneşli, G., & Yağtu, L., & Yılmaz, M. (2022). Hemşirelik öğrencilerinin terapötik iletişim becerileri nasıldır? *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 5(1): 67-74. DOI: 10.38108/ouhcd.973733.

Anoosheh, M., & Zarkhah, S., & Faghihzadeh, S., & Vaismoradi, M. (2009). Nurse–patient communication barriers in Iranian nursing. *International Nursing Review*, 56(2), 243-49.
<https://doi.org/10.1111/j.1466-7657.2008.00697.x>

Arifoğlu, B., & Sala Razi, G. (2011). Birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin empati ve iletişim becerileriyle iletişim yönetimi dersi akademik başarı puanı arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 4(1), 7-11.

Can Ş., & Durgun H., & Dalcalı, BK. (2022). Effect of online communication skills training on effective communication and self-efficacy and self-regulated learning skills of nursing students: A randomized controlled study. *Nurse Education in Practice*, 63 -103371.
<https://doi.org/10.1016/j.nepr.2022.103371>

Çiftçi, H., & Kaya, F., & Bostancı Daştan, N. (2020). Sağlık alanındaki üniversite öğrencilerinde iletişim becerileri ve mesleki benlik saygısı arasındaki ilişki. *Caucasian Journal of Science*, 7 (1), 42-55.

Dıgın, F., & İşcan Ataşen, G., & Demirok, N. (2022). Hemşirelik öğrencilerinin terapötik iletişim becerilerinin belirlenmesi. *Sakarya Üniversitesi Holistik Sağlık Dergisi*, 5(3), 262-272. doi: 10.54803/sauhsd.1127037. <https://doi.org/10.54803/sauhsd.1127037>

Gökçe, E., & Atıcı, M., & Arslan, S. (2021). Hemşireler ile Hastalar Arasındaki İletişim Sorunları ve Beklentiler: Nitel Bir Araştırma. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 8(2), 171-180. doi:10.5222/SHYD.2021.79206. doi:10.5222/SHYD.2021.79206

Hemşirelik Eğitimi Derneği. Hemşirelik ulusal çekirdek programı HUÇEP (2014). Erişim adresi: <http://www.hemed.org.tr/images/stories/hucep-2014-pdf.pdf>. Erişim tarihi: 26.06.2024

Karaca, A., & Açıkgöz, F., & Demirezen, D. (2019). Hemşirelik öğrencileri için terapötik iletişim becerileri ölçeğinin geliştirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10:2.

Kavgaoğlu, D., & Elkin, N. (2019). Hemşirelik Bölümü Kişilerarası İlişkiler ve Terapötik İletişim Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi. *IGUSABDER*, 7:670-696.
<https://doi.org/10.38079/igusabder.460647>

Kumcağız, H., & Yılmaz, M., & Çelik, BS., & Avcı, Aİ. (2011). Hemşirelerin iletişim becerileri: Samsun ili örneği. *Dicle Tıp Dergisi*, 38 (1), 49-56.
<https://doi.org/10.5798/diclemedj.0921.2012.04.0184>

Nayak, R., & Roy, D., & Rout, J., & Swain, M. (2020). Assessment of the language and therapeutic-communication issues among student nurses. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 7(11), 1264-1271.

Nısa, NU., & Hussain, M., & Afzal, M., & Gilani, AS. (2019). Quality of nurse patient therapeutic communication and overall patient satisfaction during their hospitalization stay. *European Academic Research*, 7(3), 1970-2011.

Pontes, CA., & Leitão, ATMI., & Ramos, CI. (2008). Therapeutic communication in nursing: essential instrument of care. *Rev Bras Enferm*, maio-jun. 61(3), 312-8. <https://doi.org/10.1590/S0034-71672008000300006>

Söğüt, SC., & Cangöl, E., & Dinç, A. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin iletişim beceri düzeylerinin belirlenmesi. *Researcher: Social Science Studies*, 6(2), 272-280.

Şahin, AZ., & Özdemir, K.F. (2015). Hemşirelerin iletişim ve empati beceri düzeylerinin belirlenmesi. *Journal of Academic Research in Nursing*. 1(1), 1-7. DOI: 10.5222/jaren.2015.001.

Uludağ, A. (2020). Sağlık hizmetlerinde halkla ilişkiler ve hastayla etkili iletişim, 127-128, Tablet yayınları, Konya.

Özcan, A. (2006). Hemşire- Hasta İlişkisi ve İletişim. 2. Basım. Ankara, Sistem Ofset.

Özcan, F. (2022). Hemşirelik öğrencilerinin terapötik iletişim becerilerinin manevi bakım yeterliliklerine etkisi. [Yüksek Lisans Tezi]. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Öztürk, A. (2021). The Effect of Nursing Communication Training on Empathy and Communication Skills of Nursing Students: A Quasi-Experimental Study. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11 (18),1120-1135. <https://doi.org/10.26466/opus.888874>

Yıldız, D. (2019). Hemşirelerin İletişim Becerileri ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. [Yüksek Lisans Tezi]. Kuzey Kıbrıs: Doğu Akdeniz Üniversitesi.